

ХІМІКО-БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Калаус А.

Науковий керівник – доц. Шевчик Л.О.

ПОШИРЕННЯ ПОЛІВКИ ЗВИЧАЙНОЇ (*MICROTUSARVALISPALLAS.*) ЗАХІДНОМУ ПОДІЛЛІ

З метою розкриття факторів, що обумовлюють підтримку біологічної продуктивності лісових господарств необхідне глибоке вивчення взаємодії і взаємозв'язків всього рослинного і тваринного комплексу біоценозів. Власне це дає можливість визначити місце і роль мишоподібних гризунів в природі та господарській діяльності людини.

З цієї точки зору, вивчення різноманіття, аналіз ареалу поширення і специфіки ландшафтно – біотопічного розселення фонових видів і лісових біоценозів і стало завданням проведеного нами дослідження.

Матеріал і методика

Матеріалом для написання статті послужили власні збори та фондові матеріали гризунів кафедри зоології. Для досягнення мети ми скористалися як польовими і камеральними методами дослідження, так і аналізом літературних джерел.

Полівка звичайна (*Microtus arvalis* Pallas, 1798), підроду Сірі полівки (*Microtus*).

В Західному Поділлі поширений таксон *Microtus arvalis* Pallas, 1779.

Якщо рід є космополітом, поширеним в Європі, Азії та Північній Америці, то вид, описаний для нашого регіону, належить до євро – азійського комплексу, центрально – палеарктичного типу. Ареал локалізований між 24° та 110° зд. д. і між 35° та 64° пн. ш. Протяжність ареалу з півночі на південь $64^{\circ} - 35^{\circ} = 29^{\circ}$ або 6190 км. З заходу на схід $110^{\circ} - 24^{\circ} = 86^{\circ}$ або $86 * 71,7 = 6166,2$ км. Природні межі ареалу співпадають з межами мішаних та широколистяних лісів. Отже, даний вид має суббореальний неморальний ареал, тобто є темперантним (помірно кліматичним) видом [1] (рис. 4.1.).

Рис. 4.1. Ареал поширення полівки звичайної

Цей фоновий євритопний вид мишоподібних гризунів окультуреного ландшафту, луків, пустищ та інших угідь відкритої експозиції зареєстрований по всій території Західного Поділля (рис. 4.2.).

Рис.4.2 Місця поширення полівки звичайної на Західному Поділлі

Кадастр рис.4.2.

1 – смт. Заліщики; 2 – с. Поділля, Заліщицький р – н; 3 – с. Весняне (там саме); 4 – с. Нирков (там саме); 5 – с. Устечко (там саме); 6 – смт. Монастирська;

7 – с. Вербка, Монастирський р – н; 8 – с. Чехов (там саме); 9 – с. Коропець (там саме); 10 – с. Вистря (там саме); 11 – с. І. Бута (там саме); 12 – с. Григоров (там саме); 13 – смт. Збараж; 14 – с. Молотків, Ланівецький р – н; 15 – с. Білозірка (там саме); 16 – с. Жуковці (там саме); 17 – смт. Ланівці; 18 – с. Буглів, Ланівецький р – н; 19 – м. Кременець; 20 – с. Горинка, Кременецький р – н; 21 – с. Головки (там саме); 22 – с. Кутянка (там саме); 23 – с. Болотівка, Шумський р – н; 24 – с. Сураж (там саме); 25 – с. Тилявка (там саме);

26 – с. Рохманів (там саме); 27 – с. Лішня, Кременецький р – н; 28 – с. Білокриниця (там саме); 29 – с. Бережці (там саме); 30 – смт. Заложці; 31 – смт. Шумськ; 32 – с. Жолобки, Шумський р – н; 33 – с. Воложівка (там саме); 34 – м. Чортків; 35 – с. Вигнанка, Чортківський р – н; 36 – с. Ягольниця (там саме); 37 – м. Бучач;

38 – с. Соколов, Бучацький р – н; 39 – м. Тереховля; 40 – м. Бережани; 41 – смт. Гусятин.

Оскільки це вологолюбний вид, особливо широко поширений він в зні мішаних, широколистяних лісів та лісостепу [2].

Найчастіше вид заселяє скирти соломи, чагарники серед полів, посіви багаторічних трав. Може зустрічатися на оброблюваних землях, де чисельність його залежить від засміченості полів бур'янами. З настанням осінніх дощів звірята переселяються на височини, де благополучно переживають суворі зимові місяці.

В умовах Західного Поділля, ряд гризунів представлений дев'ятьма видами, серед яких 44,02 % самок, 43,28 % самців і 12,69 % нестатевозрілих особин.

Найбільш поширеною на території Західного Поділля є полівка звичайна. Із опрацьованих 855 екземплярів гризунів, що становить 42,1 %, серед яких 153 самці (42,5 %), 169 самок (46,9 %) і 38 (10,6 %) – молодих особин.

Висновки

1. Полівка звичайна має суббореальний неморальний ареал, тобто є помірно кліматичним або темперантним видом.

2. Описаний вид є фоновим євритопним видом мишоподібних гризунів антропогенізованих біоценозів Західного Поділля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Городков К. Б. Типы ареалов насекомых тундры лесных зон европейской части СССР // сборник научных трудов. – Л.: Наука, 1984. – С. 3 – 20.
2. Пилявский Б. Р. Сезонная динамика численности и размножения серой полевки в агроценозах Западного Подолья УССР / Б.Р. Пилявский, Л. С. Шевчик // Пазисы докл. Всъезда Асес. Териол. Об-ва АНСССР, 1990. – т. II. – С. 248 – 249.

Яськів М.

Науковий керівник – проф. Кваша В.І.

ЕКОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ І ВИДОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ ОРНІТОФАУНИ (РЯД ГОРОБЦЕПОДІБНІ) РОДИНИ СИНІЦЕВІ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «МЕДОБОРИ» ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Актуальність роботи полягає в вивченні екологічних особливостей птахів родини Синицеві в умовах заповідника „Медобори”.

Мета роботи передбачає – вивчення екології життєвого циклу і видового різноманіття орнітофауни родини Синицевих в умовах природного заповідника “Медобори”.

Завдання досліджень: дати характеристику регіону; вивчити абіотичні параметри регіону (екосистеми); дослідити морфометричні параметри Синицевих; провести моніторинг репродуктивних параметрів і життєвого циклу (гніздування, кладки); проаналізувати добову активність представників родини Синицеві.

Об’єкти досліджень: молодняк, дорослі синиці (велика, блакитна, чубата).

Предмет досліджень: абіотична характеристика регіону, вирощування малят, етологія гніздування, морфометрія тіла, яєць, етологія, добова активність, елімінативні фактори Синицевих.

Новизна роботи полягає у рекогносцирувальному експериментально-моніторинговому дослідженні основних еколого-біологічних параметрів представників родини Синицеві в екосистемі заповідника „Медобори”

Методи досліджень: зоологічні, аналітичні (огляд літератури), біохімічні, математичні.

Матеріал і методи дослідження

В досліді вивчали:

1. Абіотичні параметри шляхом замірів та використання даних Гідрометцентру.
2. Видовий склад шляхом моніторингу, використовуючи десятиразовий бінокль.
3. Морфометричні параметри тіла та внутрішніх органів шляхом заміру (лінійкою) за загальноприйнятими методиками.
4. Життєвий цикл, гніздування, репродуктивні якості шляхом моніторингу та замірів.
5. Чисельність птахів за методикою Кузякіна А. П. [2].

Схема експериментально-моніторингових досліджень

Види птахів	Кількість, n	Біотоп (екосистема)	Досліджувані параметри	
			маршрут	показники
Ряд Горобцеподібні (Passeriformes) Родина Синицеві (Paridae)		Заповідник “Медобори” Гусятинського району Тернопільщини	Лісовий та чагар-никово-лучний	-Абіотичні: (температура клімат, опади тощо) морфометрія тіла внутрішніх органів; гніздовий моніторинг; - репродуктивні показники яйця, кладки; -життєвий цикл: приліт годівля; -етологія (поведінка); -щільність та біомаса на км ² .
Синиця велика (Parus major)	3-4	—	—	